

การพัฒนาทักษะการสอนของครูพันธุ์ใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0

The development of teaching skills of new teachers in Thailand 4.0.

สัญญา พงษ์ศรีดา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Dr.thai_99@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการวิเคราะห์วิธีการพัฒนาทักษะของครู และบุคลากรทางการศึกษาภายใต้บริบทโลกยุคใหม่ที่เรียกว่า ไทยแลนด์ 4.0 จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวนไม่น้อยมีปัญหาทักษะการสอนและการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนจนกลายเป็นวิกฤติปัญหาทางการศึกษาของประเทศไทย ทำให้เกิดกระแสการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือการพัฒนาทักษะการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มองว่าควรมีการพัฒนาทักษะการผลิตและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาทักษะจิตวิทยาการสื่อสาร การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาทักษะการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง และการพัฒนาทักษะการวิจัยและพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมๆกัน

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ. การจัดการเรียนการสอน. ครู. ประเทศไทย 4.0.

Abstracts

This article aims to analyze the ways to develop skills of teachers and education personnel in the context of the modern world called Thailand 4.0. It is the found that teaching problem of teachers and educational personnel is that they do not have enough teaching skills and knowledge transfer to the learners. This problem became of Thai education and lead to the education quality development; which are the development of teaching skills of teachers and educational personnel, the development of production skills and application of modern technology, Communication Skills, Life skills, creativity, stimulation skills, research skill, and development skills for learners.

Keyword : Skills Development. Teaching Management. Teacher. Thailand 4.0.

บทนำ

จากปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สาระวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมิน

ความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ (ไสว พักขาว, มปป. : 1) แต่ที่ผ่านมากลับทำให้เห็นทักษะของผู้สอนที่เรียกว่ายังขาดทักษะการสอน เช่น *ครูที่สอนเกี่ยวกับตัวเลข* บางส่วนสอนไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจถ่องแท้ ยิ่งในระดับชั้นมัธยม ต้องจำทั้งสูตรทั้งเฉลยมาอย่างหนัก ไม่เข้าใจเหตุและผล ไม่รู้ที่มาก่อนจะมาเป็นสูตร หลักไม่แน่นกันอย่างรุนแรง มุ่งไปที่คำตอบมากกว่ากระบวนการคิด ไม่เห็นความสำคัญของการสร้าง concept ให้เด็ก จึงสอนแบบแยกส่วน มักจะยกตัวอย่างให้เด็กทำตาม ซึ่งขณะนั้นดูเหมือนเด็กๆ จะเรียนได้กันทุกคน เพราะทำตามตัวอย่างครูไปที่ละตัวอย่าง แต่พอป็นเรื่อง ปณบท ความที่หลักไม่แน่น หยิบเอาสิ่งที่เรียนมาใช้ไม่ได้ จึงงงทั้งครูและเด็ก ต้องอาศัยเฉลย *ครูภาษาอังกฤษ* บางส่วนพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ดีพอ ใช้ภาษาได้ไม่ดีพอ เด็กๆ จึงได้ความรู้จำกัด นำไปใช้จริงในชีวิตไม่ได้ เรียกว่ากลัวภาษาอังกฤษกันทั้งเด็กและครู ยกเว้นในโรงเรียนนานาชาติ หรือ 2 ภาษา *ครูสังคม* บางส่วนยังเน้นการบอกและเล่า ให้ข้อมูล ติดยึดกับเนื้อหา ยึดติดกับคำว่าเรียนหนังสือ กลัวที่จะพาเด็กๆ ออกไปนอกกรอบของหนังสือเรียน ขาดทักษะในการหาหัวข้อดีๆ ที่จะจุดประเด็นให้เด็กคิดแลกเปลี่ยนเสวนากับเด็กๆ ได้น้อย เพราะครูกลุ่มนี้เองก็อ่านน้อย เด็กๆ จึงคิดประยุกต์อะไรได้น้อย เป็นต้น (รัชนิ อมาตยกุล, 2556 : 3-4) เพราะฉะนั้นโลกยุคใหม่ที่รัฐบาลได้กำหนดแผนการศึกษาของชาติเพื่อนำไปสู่ประเทศมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนหรือประเทศไทย 4.0 โดยการนำเอาความรู้ต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนแต่ทั้งนี้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาย่อมเป็นปัจจัยที่สำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคนทั้งระบบ หากครูขาดทักษะไร้ศักยภาพในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียนย่อมทำให้เกิดวิกฤติปัญหาทางการศึกษาและมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต

สถานการณ์ปัญหาการศึกษาของประเทศไทย

สถานการณ์ปัญหาการศึกษาของประเทศไทยโดยวัดจากการเปรียบเทียบดัชนีคุณภาพการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ปี 2012-2015 จากข้อมูลการประชุมของ World Economic Forum (WEF) ในรายงานประจำปีการเปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันได้ของประเทศต่างๆ ที่เลือกมาศึกษารวม 144 ประเทศ ชื่อ Global Competitiveness Report ที่เผยแพร่โดย ศ.(พิเศษ) ดร.ภาวิช ทองโรจน์ อดีตผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2557 ซึ่งคุณภาพของการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย ยังรั้งท้ายอาเซียนอย่างต่อเนื่อง รายงานของปี 2014-2015 โดยสรุปปรากฏว่า ขีดความสามารถในการแข่งขันได้ของไทยไม่เลวนัก อยู่เป็นอันดับที่ 31 ของโลก และเป็นอันดับ 3 ของอาเซียน ตามหลังสิงคโปร์ซึ่งอยู่อันดับ 2 ของโลก และมาเลเซีย อันดับ 20 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเฉพาะดัชนีด้านการศึกษาล้วนแล้ว จะเห็นว่า คุณภาพของการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของไทยอยู่ที่ อันดับ 7 ของอาเซียน (ปีที่แล้วอยู่อันดับ 6) และคุณภาพของระบบอุดมศึกษา อยู่ที่อันดับ 8 แม้ว่าขีดความสามารถด้านคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์จะค่อนข้างดี คืออยู่ที่อันดับ 5 ก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ว่าไทยรั้งรายเป็นที่ 3 ของอาเซียน โดยคิดจากตัวเลขค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวประชากร (GDP per Capita) กลับจะเห็นว่าประเทศที่ยากจนกว่าเราสามารถจัดการศึกษาได้ดีกว่า ประเด็นที่น่าสนใจพิเศษ คือ 1. มีการจัดให้คุณภาพของการศึกษาคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ของสิงคโปร์ ดีเป็นอันดับ 1 ของโลก และ 2. การศึกษาพื้นฐานและ

อุดมศึกษาของไทย อยู่อันดับต่ำกว่าของ สปป.ลาว ขณะที่อุดมศึกษาของไทยก็มีอันดับต่ำกว่าทั้งลาวและกัมพูชา (World Economic Forum (WEF), อ้างใน ศักดิ์อนันต์ อนันต์สุข,สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2561)

นอกจากนี้ World Economic Forum ได้ออกรายงานประจำปีการเปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันได้ของประเทศต่างๆ ที่เลือกมาศึกษารวม 144 ประเทศ รายงานนี้ ชื่อว่า Global Competitiveness Report 2014-2015 มีความยาว 548 หน้า ผลโดยสรุปปรากฏว่าขีดความสามารถในการแข่งขันได้ของไทยไม่เลวนัก อยู่เป็นอันดับที่ 31 ของโลก และเป็นอันดับ 3 ของอาเซียน ตามหลัง สิงคโปร์ซึ่งอยู่อันดับ 2 ของโลก และมาเลเซีย อันดับ 20 แต่ถ้าพิจารณาเฉพาะดัชนีด้านการศึกษากลับแล้ว จะเห็นว่ามีความน่าวิตกเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ได้เลือกมาแสดงให้เห็นในที่นี้ ซึ่งจะเห็นว่า คุณภาพของการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยอยู่ที่ อันดับ 7 ของอาเซียน (ปีที่แล้วอยู่อันดับ 6) และคุณภาพของระบบอุดมศึกษา อยู่ที่อันดับ 8 แม้ว่าขีดความสามารถด้านคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์จะค่อนข้างดี คืออยู่ที่อันดับ 5 ก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ว่าไทยรัวายเป็นที่ 3 ของอาเซียน โดยคิดจากตัวเลขค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวประชากร (GDP per Capita) กลับจะเห็นว่าประเทศที่ยากจนกว่าเราสามารถจัดการศึกษาได้ดีกว่า ประเด็นที่น่าสนใจอีกตัวก็คือ เขาจัดให้คุณภาพของการศึกษาคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ของสิงคโปร์ ดีเป็นอันดับ 1 ของโลก และทั้งการศึกษาพื้นฐานและอุดมศึกษาของไทย อยู่อันดับต่ำกว่าลาว ขณะที่อุดมศึกษาเราก็แพ้ทั้งลาวและกัมพูชา (World Economic Forum (WEF), อ้างใน ศักดิ์อนันต์ อนันต์สุข,สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2561)

เพราะฉะนั้นหากมองกระบวนการจัดการศึกษาในประเทศไทยอาจจะต้องกลับมาทบทวนหลายๆปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรคและปัญหาทั้งกระบวนการจากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการศึกษาในอดีตถึงปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาการศึกษาหลายประการที่ยังพบอยู่ในปัจจุบัน ที่สำคัญๆได้แก่

1. ปัญหาครู ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการผลิตครูที่ยังไม่สามารถผลิตให้ได้ในปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอในทุกระดับการศึกษาและสาขาวิชา ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนครูตามมา ส่วนปัญหาคุณภาพครูพบว่ายังมีครูบางส่วนที่ยังไม่ได้มาตรฐานด้านความรู้ที่เพียงพอที่จะถ่ายทอดให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ครูบางส่วนยังขาดความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ขาดคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งปัญหาหนี้สินของครูซึ่งเป็นเหตุให้ครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน และมีคุณภาพชีวิตลดลง ทำให้ทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ไม่เต็มที่ ปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนของผู้รับการศึกษาหรือผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศลดลงไปด้วย

2. ปัญหาการเรียนรู้ ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนตกต่ำโดยเฉพาะกรณีของเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล รวมทั้งการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่ความเป็นพลเมืองซึ่งเป็นวิชาที่ได้รับความสำคัญน้อยมากในปัจจุบัน จนถูกมองว่าหายไปหรือยังคงมีอยู่ แต่เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในวิชาอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่ความเป็นพลเมืองนั้นแยกมาโดยเฉพาะ

3. **ปัญหาการบริหารจัดการ** ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาในเรื่องโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษา ปัญหาการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา แม้จะมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาแล้วก็ตาม แต่หน่วยที่นำไปปฏิบัติยังไม่มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการบริหารงานและจัดการศึกษาเท่าที่ควร

4. **ปัญหาการกระจายโอกาสและคุณภาพการศึกษา** ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการจัดการศึกษาโดยภาครัฐของไทยมีการรวมศูนย์โดยส่วนกลาง แม้จะเปิดโอกาสให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง แต่ในทางปฏิบัติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งเกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และโรงเรียนชายขอบ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก และการศึกษาของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในคุณภาพของการศึกษาเป็นต้น

5. **ปัญหาการผลิตและพัฒนาากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน** ที่สำคัญ ได้แก่ หลักสูตรการอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาปัจจุบันไม่สามารถตอบสนองความต้องการเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันกับนานาชาติได้ (กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559 : 3-4)

นอกจากนี้ยังมีความซับซ้อนของปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย อีกมากมาย เช่น การปฏิรูปการเปลี่ยนแปลงการบริหาร แผนการศึกษายังไร้ทิศทาง โครงสร้างการบริหารยังรวมศูนย์ ขาดแคลนครูในบางสาขา นโยบายสร้างความสับสนทางการศึกษา การประกันคุณภาพสร้างภาระมาก ครูถูกเบียดเบียนความสนใจภาระงานสอน สนใจการศึกษาแต่ขาดการเรียนรู้ ลูกคนงานต่างด้าวเข้าไปถึงระบบการศึกษา ทักษะที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด วิธีสอนล้าสมัยเน้นการท่องจำ ภาระงานครูมากเกินไป เรียนกวดวิชา การฝึกฝนอบรมไม่ตรงกับความต้องการ เงินเดือนครูต่ำ นักเรียนสายอาชีวศึกษาเรียนต่อปริญญาตรี เวลาเรียนมากแต่เวลาเรียนรู้ได้น้อย เรียนแต่วิชาการไม่ได้เรียนจริยธรรม ปริญญาตรีล้น อาชีวศึกษาขาดแคลน จึงกล่าวได้ว่า ปัญหาความล้มเหลวของการศึกษาไทยไม่ได้มีสาเหตุมาจากการขาดแคลนครูที่จำเป็น แต่เกิดจากการขาด “ประสิทธิภาพ” ในการใช้ทรัพยากร อันเนื่องมาจากการขาด “ความรับผิดชอบ” ของระบบการศึกษาต่อนักเรียนและผู้ปกครอง การปฏิรูปคุณภาพการศึกษาจึงควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความรับผิดชอบของผู้จัดการศึกษาทั้งภาครัฐ โรงเรียนและครู (อัมมาร สยามวาลา และคณะ, 2555 : 4) เพราะสถานการณ์การศึกษาของประเทศไทยมิใช่จะตกต่ำไปอย่างนี้ตลอดไป หากวันใดที่ผู้บริหารประเทศเห็นความสำคัญในการผลักดันการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพอย่างจริงจังที่ไร้ซึ่งทุนผูกมัดและการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้อำนาจ อีกทั้งการจัดการระบบศึกษาให้ทั่วถึง ดังที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญไทยว่าต้องให้รัฐจัดการศึกษาอย่างเท่าเทียม เป็นธรรม มีความเสมอภาคไม่ว่าจะผู้เรียนจะอยู่ที่ในตัวเมืองหรือในชนบทที่ห่างไกลย่อมสามารถเข้าถึงสิทธิ์ทางการศึกษาเท่าเทียมกัน นอกจากนี้หากรัฐบาลยังมีความเห็นว่าความแตกต่างของการจัดการศึกษาของภาคเอกชนมีประสิทธิภาพก็น่าจะให้เอกชนเข้ามาจัดการศึกษาด้วยก็ได้แต่ก็ต้องตั้งอยู่บนฐานของความเสมอภาคมิใช่มองถึงทุนเป็นที่ตั้ง อีกทั้งการจัดการศึกษาน่าจะเป็นเชิงกระบวนการมากกว่าจะเป็นช่วงชั้น

แต่ละวัยที่ไม่สอดคล้องกับการส่งต่อระหว่างการจัดการศึกษา ที่แม้ว่าผู้ปกครองมีสิทธิ์จะเลือกให้บุตรตนเองไปเรียนที่ไหนก็ได้ก็แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของโรงเรียนบางแห่งว่าขาดประสิทธิภาพในการพัฒนาบุตรของตนเองจึงออกมาในรูปแบบของการย้ายโรงเรียนไปเรื่อยๆ ซึ่งทำให้เป็นผลเสียมากกว่าผลดี และการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนก็จะขาดความต่อเนื่อง

แนวคิดการพัฒนาทักษะการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา

การพัฒนาศักยภาพที่เป็นระบบและต่อเนื่องมุ่งเน้นการกำหนดมาตรฐานความสามารถแต่ละตำแหน่งโดยมีที่มาจากพื้นฐานความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) คุณลักษณะส่วนบุคคล (trait) ซึ่งส่งผลให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจะต้องมีเครื่องมือที่สามารถแปลกลยุทธ์ขององค์กรไปสู่การบริหารงานบุคคลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นระบบการสรรหา และคัดเลือก การพัฒนาศักยภาพ การวัดและประเมินศักยภาพ การวางแผนอาชีพ เป็นต้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรกำหนด สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับระบบการบริหารงานบุคคลให้มีทิศทางที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพจะต้องสามารถปรับเปลี่ยนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาให้มีความสามารถตรงตามที่ต้องการ โดยมุ่งเน้นคุณลักษณะที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของสถานศึกษา และคุณลักษณะที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของงานในปัจจุบันก็ยังไม่มีความโดดเด่นของครู (ภิญญาพัชญ์ กาวันคำ, 2560 : 22) โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นให้ทั้งผู้เรียนและครูก้าวเข้าสู่การเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ผู้ที่ต้องพัฒนาไม่ใช่เพียงผู้เรียนเท่านั้น แต่รวมไปถึงครูด้วยที่ต้องปรับบทบาทเป็นครูในศตวรรษที่ 21 โดยการไม่ตั้งตนเป็น “ผู้รู้” แต่เป็น “ผู้เรียนรู้” เรียนไปพร้อมกับผู้เรียน ปรับกระบวนการเรียนการสอนเป็น “สอนน้อย เรียนมาก” เรียนรู้จากการปฏิบัติ เรียนรู้จากชีวิตจริง เรียนรู้จากความซับซ้อนและไม่ชัดเจนของโลกและสังคม รวมไปถึงสร้างความรู้ขึ้นใช้เองและส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นใช้เองเช่นกัน ครูต้องพัฒนาและปรับเปลี่ยนบทบาทเป็น “โค้ช” และการออกแบบการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (นพพร ชลารักษ์ , 2558) : 71)

เพราะฉะนั้น การพัฒนาด้านทักษะวิทยาการให้ทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิค วิธีการเรียน การสอนแบบใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ไว่น่าสนใจ 8 ประการ (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, อ่างใน ศิริพร ปัญญาจันทร์, มปป. : 2) คือ

1. Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่แม่นในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอดแล้ว ก็ยากที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้น ๆ

2. Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี

3. Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้จากภายในตัวของผู้เรียนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปพัฒนางานแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่ต้องการได้

4. Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน

5. Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือกันระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะที่สำคัญอื่น ๆ

6. Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่างและการเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

7. Creativity ในยุคสมัยหน้า ครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

8. Caring ครูต้องมีจิตใจต่อนักเรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ต้นแบบผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

กล่าวได้ว่า แนวคิดการพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกอีกทั้งในระดับนโยบายทางการศึกษาที่สามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งการเรียนรู้รูปแบบการสอนในเชิงทฤษฎีในอดีต ข้อเสนอแนะในปัจจุบัน และทิศทางการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนในยุคใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติเป็นสำคัญทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษายังต้องมีการพัฒนาตนเองไปอีกขั้นให้สามารถทำหน้าที่ภายใต้บริบททางสังคมที่ยังมีความเชื่อเก่าหลงเหลืออยู่อีกมาก ที่เชื่อว่าครูคือคนที่สามารถจะพัฒนาและยกระดับความสามารถของสมาชิกทางสังคมได้และเป็นปูชนียบุคคลอันสูงส่ง ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าไปเรียนรู้ศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้ความเชื่อเหล่านั้นค่อยๆหายไป ซึ่งมาพร้อมกับการทำหน้าที่ผู้ที่ถ่ายทอดความรู้แต่ไม่ได้ตั้งอยู่ฐานของความเคารพบูชาเหมือนดังในอดีต แต่เป็นเพียงคนที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาตนเองที่ใช้เครื่องมือทางการศึกษาเข้ามาพัฒนานคน หากผู้สอนหรือครูขาดเสียซึ่งทักษะและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่เสียแล้วก็หวังคุณภาพของคนในสังคมยากด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้น ฝากรัฐบาลน่าจะทำให้แนวคิดผู้เสียสละผู้ทำหน้าที่เรือจ้างให้มีคุณค่าในเชิงจิตวิญญาณของความเป็นครูให้มากกว่าการตั้งกฎเกณฑ์ และใช้กฎหมายต่าง ๆ เพื่อปรับการศึกษาไปสู่ความเป็นสากลโดยไม่มีอะไรเป็นฐาน ซึ่งเชื่อแน่ว่า การทำหน้าที่ในความเป็นครูจะสามารถพัฒนาตนเองเพื่อการพัฒนาคนในชาติได้ หากมีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะของครูอย่างจริงจัง

วิเคราะห์การพัฒนาทักษะการสอนของครูพันธุ์ใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0

ครูและบุคลากรทางการศึกษาถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการหนุนเสริมคุณภาพการศึกษาของคนในชาติ หากปัจจัยไม่ได้คุณภาพ ไม่ได้มาตรฐานสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ก็ยากที่จะทำให้แผนการศึกษาของชาติบรรลุเป้าหมาย

ได้ แม้ว่าจะทุ่มเทงบประมาณมากมายมหาศาลเพียงใดก็ตาม ก็ไม่ได้ช่วยให้ศักยภาพของผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามที่มุ่งหวังได้ ดังนั้น ประเทศไทยเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 อันเป็นยุคแห่งนวัตกรรมสร้างสรรค์มากมายที่จะต้องเกิดขึ้นภายใต้การชี้นำของครูที่เป็นเสมือนโค้ช คอยฝึกฝนอบรมความเข้มแข็งทุกด้านให้กับผู้เรียนแต่หากครูและบุคลากรทางการศึกษายังไร้ศักยภาพและขาดทักษะในการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ก็จำเป็นที่รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจังโดยมองประเด็นดังต่อไปนี้

1. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการผลิตและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับยุคแห่งนวัตกรรมการสอนผ่านการผลิตสื่อสารที่ทันสมัย มีความแตกต่างเพื่อกระตุ้นให้กับผู้เรียนความเข้าใจได้ง่ายขึ้นในองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดไป จนสามารถปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะความรู้ที่ผู้เรียนใช้กันอยู่จะต้องสามารถพลิกแพลงมาใช้กับการเรียนการสอนได้เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะผลิตหรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ครูและบุคลากรทางการศึกษาย่อมจะต้องมีความรู้และปรับใช้ในลักษณะต่าง ๆ อาจจะต้องมีการจัดโครงการอบรมเทคโนโลยีกันบ่อยมากยิ่งขึ้น มีการทบทวนศึกษาในช่วงปิดภาคเรียน หรือการนำมาใช้ในการเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการสอนก็ได้ เป็นต้น ซึ่งมองโดยธรรมชาติของผู้เรียนยุคใหม่จะมีการเรียนรู้เทคโนโลยีที่รวดเร็วมากทำให้บางครั้งครูก็อาจจะเป็นผู้เรียนมากกว่าผู้สอนจึงอาจเกิด การขาดยอมรับในสิ่งที่ครูสอนหรือที่เรียกว่า ทักษะด้านเทคโนโลยีไม่สามารถนำมาสอนได้ก็เพราะผู้เรียนมีความรู้มากกว่า ดังนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องพัฒนานตนเองไปสู่การผลิตสื่อ การผลิตโปรแกรมการผลิตนวัตกรรมต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอันเป็นแสดงถึงความรู้สมัยใหม่ในประเทศไทย 4.0

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะจิตวิทยาการสื่อสารมีความจำเป็นพอๆกับเทคโนโลยีก็เพราะเป็นศาสตร์ที่อธิบายถึงความต้องการ แรงจูงใจของพฤติกรรมมนุษย์อย่างเห็นได้ชัดเจนหรือที่เรียกว่า รู้เขารู้เรา หากครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในการศึกษาจิตวิทยาแห่งการสื่อสารย่อมทำให้เข้าใจในการสิ่งที่ผู้ฟังหรือผู้เรียนมีความต้องการอะไรจะต้องใช้อะไรในการสื่อสาร เช่น เด็กบางคนอาจจะชอบฟังนิทานมากกว่าการดูการ์ตูน เด็กบางคนอาจจะชอบฟังเพลงมากกว่าการดูภาพยนตร์ เด็กบางคนมีความต้องการอ่านมากกว่าการพูด เด็กบางคนอาจจะต้องการคิดมากกว่าฟังและพูด เด็กบางคนอาจจะชอบเรียนกับครูผู้หญิงมากกว่าครูชาย หรือเด็กบางคนอาจจะชอบเรียนรู้กลางแจ้งมากกว่าเรียนรู้ในห้องเรียน และเด็กบางคนอาจจะฉลาดแต่สมาธิสั้น เป็นต้น เพราะฉะนั้น ความเข้าใจเหล่านี้ย่อมเป็นคุณสมบัติของผู้สอนอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ที่จะจำเป็นต้องจัดกลุ่มแต่พฤติกรรมออกมาให้อยู่ในชุดเดียวกันที่เหมาะสมต่อการใช้จิตวิทยาการสื่อสารที่นำไปสู่ประสิทธิภาพการสอนได้ดียิ่งขึ้นไป ดังนั้น ในยุคประเทศไทย 4.0 หรือ 5.0 ก็ตามจิตวิทยาการสอนย่อมต้องถูกนำมาใช้ในการอ่านความต้องการและพฤติกรรมมารอบสนองของผู้เรียนต่อไป

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาถึงแม้ว่ายุทธศาสตร์การศึกษาจะเขียนไว้อย่างดีเยี่ยมแต่เห็นว่า ทักษะชีวิตในความเป็นครูจะต้องยึดถือ ยึดมั่นในอุดมการณ์ของความเป็นครูหรือที่เรียกว่า จิตวิญญาณความเป็นครูให้ปรากฏออกมาในรูปของพฤติกรรมต้นแบบในสังคม ซึ่งใน

อดีตเราเชื่อว่าครูผู้ที่ต้องให้ความเคารพสักการบูชา เพราะปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคมตลอดเวลาทำให้ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ยังคงเป็นครูอยู่นั่นเอง นอกจากนี้ทักษะชีวิตมิใช่เป็นเฉพาะภายในโรงเรียนเท่านั้นแต่จะต้องเป็นได้ทั้งภายนอกโรงเรียนอีกด้วย เพราะฉะนั้นความเป็นครูอันหมายถึงผู้ที่แบกรับอันหนักต่อความคาดหวังของสังคมอย่างมากต้องมีจิตเมตตากรุณาต่อลูกศิษย์ไม่ว่าลูกศิษย์นั้นจะฉลาดหรือโง่ก็ตามย่อมมีจิตใจรัก เอ็นดูและหวังดีตลอดเวลาไม่ว่าประเทศไทยจะก้าวไปไกลขนาดไหนก็ตาม

4. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องพัฒนาทักษะการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง หรือสามารถพัฒนาทักษะได้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องมีการอ่าน การศึกษาเพิ่มเติมจากสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เกิดความเป็นรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยเฉพาะการเรียนรู้จากสื่อออนไลน์จากทั่วโลกที่มีความคิดจากสถานการณ์จริง นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์แม้ว่าจะเรียนรู้ได้แต่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องใช้ระบบความคิด และใช้จินตนาการส่วนตัวก่อเกิดเป็นความรู้ของตนเอง เช่น การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายอาจจะแตกต่างไปจากข้อปฏิบัติเดิม หรือทางเลือกเดิมที่มีอยู่แล้ว ปรับประยุกต์วิธีการใหม่ๆ แต่เป้าหมายการสอนยังคงเดิม หรืออาจจะพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในรูปแบบที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้วิธีการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของตนเองอาจจะใช้คำถามง่าย ๆ แล้วลองค้นหาคำตอบด้วยตนเองก่อน และค่อยไปทบทวนแนวคิดต่าง ๆ ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร

5. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการวิจัยและพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมๆ กัน เพราะบางอย่างผู้สอนก็มีได้เก่งไปทุกๆ เรื่องแต่ผู้เรียนอาจจะเสริมสร้างกระบวนการค้นหาคำตอบได้ ดังนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษายุคใหม่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาความรู้ สร้างความรู้ และประยุกต์ความรู้ที่ได้ด้วยกระบวนการวิจัยทางการศึกษาหรือทางสังคมอื่นๆ อันเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริงของผู้สอนเรียกว่า ประสบการณ์ จะสามารถแปลงปัจจัยต่าง ๆ ไปสู่การค้นหาคำตอบ คำตอบจะสามารถกลายเป็นนวัตกรรมได้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเชื่อแน่ว่าหากผู้สอนสามารถจัดกระบวนการวิจัยได้ด้วยตนเองย่อมจะสามารถพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมๆ กันได้ เช่น การค้นหาคำตอบว่าทำไมเด็กจึงไม่ทำการบ้าน มีอะไรเป็นปัจจัยสำคัญ และจะสามารถมีแนวทางใดบ้างที่แก้ไขปัญหานี้ในระยะยาวได้ให้กับผู้เรียน ในลักษณะดังกล่าวจะเรียกว่า ครูที่เป็นผู้สร้างความรู้และสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพไปพร้อม ๆ กันได้ในยุคไทยแลนด์ 4.0

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สถานการณ์ทางการศึกษาหรือวิกฤติปัญหาการศึกษาของประเทศไทยได้ทำลายภาพลักษณ์เรื่องคุณภาพของประชากรภายในประเทศลงไปอย่างมาก ซึ่ง World Economic Forum ได้รายงานการจัดลำดับเปรียบเทียบการศึกษาของโลกถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาซึ่งข้อมูลในกลุ่มประเทศอาเซียนตกลงไปอยู่ในอันดับที่ 8 ในปี พ.ศ. 2558 ทำให้ประเทศไทยจะต้องเร่งพัฒนาระบบการศึกษาทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาคุณภาพของครู และการขาดแคลนครูในบางสาขา ปัญหาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการบริหารจัดการ ปัญหาการกระจายโอกาสและคุณภาพการศึกษา ปัญหาการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

และอีกหลายปัญหา เช่น การปฏิรูปการเปลี่ยนแปลงการบริหาร แผนการศึกษายังไร้ทิศทาง โครงสร้างการบริหารยังรวมศูนย์ ขาดแคลนครูในบางสาขา นโยบายสร้างความสับสนทางการศึกษา การประกันคุณภาพสร้างภาระมาก ครูถูกเบียดเบียนความสนใจภาระงานสอน สนใจการศึกษาแต่ขาดการเรียนรู้ ลูกคนงานต่างด้าวเข้าไปถึงระบบการศึกษาทักษะที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด วิธีสอนล้าสมัยเน้นการท่องจำ ภาระงานครูมากเกินไป เรียนทวนวิชา การฝึกฝนอบรมไม่ตรงกับความต้องการ เงินเดือนครูต่ำ นักเรียนสายอาชีวะเรียนต่อปริญญาตรี เวลาเรียนมากแต่เวลาเรียนรู้ได้น้อย เรียนแต่วิชาการไม่ได้เรียนจริยธรรม ปริญญาตรีล้น อาชีวะขาดแคลน

เพราะฉะนั้น การพัฒนาทักษะการสอนของครูพันธุ์ใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะมีมิติของการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษาของโลกให้มีคุณภาพด้วยนวัตกรรมสมัยใหม่ ๆ ซึ่งมุมมองของผู้เขียนเห็นว่าครูน่าจะพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพด้วยการต้องพัฒนาทักษะการผลิตและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาทักษะจิตวิทยาการสื่อสาร การต้องพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาทักษะการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาทักษะการวิจัยและพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมๆ กัน ดังนั้น ภาคนโยบายของรัฐจะต้องมีส่วนในการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนและลดช่องว่างระหว่างพื้นที่ของการศึกษาให้มากที่สุดเพื่อความเท่าเทียม ยุติธรรม ความเสมอภาคของการศึกษาในประเทศไทย และยกระดับการศึกษาไปสู่การจัดการศึกษาและการพัฒนาครูพร้อมทั้งบุคลากรทางการศึกษาในยุคใหม่ ให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งจะแข่งขันภายใต้โลกแห่งการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

References

- กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2559.
- ศิริพร ปัญญาจันทร์. **บทบาทครูในยุคปัจจุบัน**, มปป.. (เอกสารอัดสำเนา).
- นพพร ชลารักษ์. บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทิร์น**. ปีที่ 9. ฉบับที่ 1. (พฤษภาคม-กรกฎาคม. 2558) : 71.
- ภิญญาพัชญ์ กาวินคำ. การพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ตำบลเวียงชัย. **วารสารการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. ฉบับที่ 11. เล่มที่ 3. วารสารฉบับพิเศษ 2560 : 22.
- รัชนี อมาตยกุล. **ปัญหาของครู คุณภาพของครู**. เอกสารประชุมร่วมกับผู้ตรวจการแผ่นดินเมื่อเดือนกรกฎาคม 2555. เผยแพร่วันที่ 23 กันยายน 2556. (เอกสารอัดสำเนา).
- ศักดิ์อนันต์ อนันต์สุข. เปรียบเทียบลำดับการศึกษาไทย ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ปี 2012-2015 จากรายงานของ WEF. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : [HTTP://WWW.ANANTASOOK.COM/QUALITY-OF-THAI-EDUCATION-WEF-REPORT/](http://www.anantasook.com/quality-of-thai-education-wef-report/) [22 ธันวาคม 2560].
- ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร. **รู้ตึก! WEFจัดอันดับการศึกษา2014-2015 “ไทย”คุณภาพต่ำ ตามกัน “ลาว-เขมร-เวียดนาม”**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.asc.mcu.ac.th/?p=5396> [22 ธันวาคม 2560].
- ไสว พักขาว. **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills)**. มปป. (เอกสารอัดสำเนา).

อัมมาร สยามวาลา และคณะ. “ยกเครื่องการศึกษาไทย: สู่การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง”. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2554 ณ หอभागอกกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ปี โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์. 15 กุมภาพันธ์ 2555.